

УДК 003.07::74(02.161.2)

КИРИЛИЧНІ СУПЕРГАРНІТУРИ З ВІДКРИТОЮ ЛІЦЕНЗІЄЮ ДЛЯ ДИЗАЙНУ БАГАТОСТОРІНКОВИХ ВИДАНЬ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

ШЕВЧУК Галина

Львівська національна академія мистецтв, Україна

galyna_shevchuk@ukr.net

Розглянуто всі доступні кириличні супергарнітури з відкритою ліцензією. З'ясовано, які з них можна рекомендувати для дизайну багатосторінкових україномовних друкованих видань.

***Ключові слова:** шрифт, супергарнітура, відкрита ліцензія, кирилиця, багатосторінкові видання.*

ВСТУП

У дизайні будь-якого багатосторінкового видання вибір шрифтової гарнітури грає визначальну роль. Адже, з одного боку, це виразний елемент графічного стилю видання, а з іншого — утилітарний візуальний засіб, функція якого — передавати вербальну інформацію. Незважаючи на величезну кількість існуючих шрифтів, непросто вибрати серед них такий, що задовільнив би і естетичні, і утилітарні потреби. Особливо це стосується видань, текстовий матеріал яких має складну структуру: наприклад, у ньому є заголовки, основний текст, другорядні тексти, виділені цитати, колонелементи тощо. Одним із варіантів вирішення цієї задачі є використання супергарнітури — шрифтової родини, що складається з шрифтових сімей, які належать до різних груп історико-анатомічної класифікації шрифтів, оскільки це чудовий засіб відображення горизонтальної і вертикальної ієрархії текстового матеріалу при збереженні єдиної стилістики.

Однак, при виборі супергарнітури для дизайну багатосторінкового видання постає ще одна проблема — ціна. Для комфортної роботи над виданням потрібна немала кількість шрифтових файлів, тому й кінцева вартість цього набору не завжди доступна. Метою даного дослідження є з'ясувати наявність якісних безкоштовних кирилических супергарнітур.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Зробити вичерпний перелік супергарнітур з відкритою ліцензією, які мають знаки українського алфавіту (категорії *Cyrillic Extended* або *Ukrainian*), представлених на безкоштовних шрифтових ресурсах fonts.google.com, fontstorage.com, fontsqirrel.com. Обов'язкові умови відбору — наявність в межах кожної супергарнітури шрифтових сімей з

різних класифікаційних груп, а саме шрифтів із засічками і шрифтів без засічок, а також наявність в межах даних шрифтових сімей мінімум трьох накреслень, відмінних за насиченістю і нахилом.

Визначити, які зі знайдених супергарнітур можна вважати «якісними» для дизайну багатосторінкових україномовних друкованих видань. Адже шрифт, який виглядає добре в наборі латиницею, не завжди є таким же в кириличному наборі. Також по-різному шрифти виглядають відображеними на екрані й надрукованими на папері. Крім цього, не кожна гарнітура є текстовою, тобто придатною для верстки великих масивів тексту. Тому завданням даного дослідження є проаналізувати пряме світле накреслення шрифтової сім'ї з засічками знайдених супергарнітур (передбачається, що саме це накреслення буде використовуватись як текстовий шрифт у друкованих виданнях).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На вказаних вище ресурсах було знайдено 13 супергарнітур з відкритою ліценцією в категорії *Cyrillic Extended* або *Ukrainian: Alegreya, Arian AMU, DejaVu, Droid, IBM Plex, Liberation, Nimbus, Noto, Permian, PT, PT Astra, Roboto, Source Pro*. Всі знайдені супергарнітури були використані у верстці типового розвороту літературно-художнього видання (основний текст, колонцифри), а також стартового розвороту видання зі складною структурою (заголовки, підзаголовкові дані, основний текст, виділена цитата, підписи, колонелементи). При аналізі акцент робився на основному тексті, однак інші структурні елементи видання також бралися до уваги. Крім цього, аналізувалися кириличні знаки українського алфавіту прямого світлого накреслення шрифтової сім'ї з засічками кожної супергарнітури. Аналіз проводився за такими критеріями:

- Звичність форми знаків. Найчитабельніший шрифт — найбільш звичний і непомітний [1, с. 40]. Звичними і непомітними є ті шрифти, якими люди звикли читати великі масиви тексту. Більшість суцільних текстів друкованих видань набрані старою і перехідною антиквами [2, с. 101–103]. Тому можна припустити, що звичними і непомітними є шрифти, які за своїми стилістичними ознаками потрапляють у ці класифікаційні групи, або мають характеристики, близькі до даних груп. Основними характеристиками старої і перехідної антикв, крім наявності засічок, є: мала або середня апертура, малий або середній контраст, дуктальна або перехідна логіка побудови форми знаків [1, с. 57–61; 2, с. 70–72; 5, с. 12–13].
- Природність форми кириличних знаків. Навіть якщо візуальна вага знаку збалансована, але його форма нехарактерна для даного кириличного знаку, це негативно впливатиме і на розбірливість гарнітури, і на загальну естетику набору. Для аналізу природності форми кириличних знаків в даній доповіді використовуються теоретичні роботи шрифтовиків — носіїв кирилиці [3, с. 87–355; 4].

- Рівномірність набору. Залежить від збалансованості ширин знаків, апрошей і пробілів.
- Однорідність набору. Залежить від збалансованості візуальної ваги в межах кожного знаку і загалом знаків між собою.
- Середня тональність набору. Залежить від насиченості і контрасту гарнітури.

Важливо зазначити, що ці критерії розглядаються тільки з точки зору особливостей гарнітури; проблеми з набором, які можуть виникати внаслідок неякісної верстки, не враховуються. Результати аналізу вказані в таблицях 1 і 2.

Таблиця 1 — Характеристики знаків накреслення *Regular/Book* шрифтової сім'ї *Serif/Roman/Slab*. Червоним виділено значні недоліки, синім — помірні.

Супер-гарнітура	Апертура	Контраст	Логіка побудови форми знаків	Звичність і природність форми знаків
<i>Alegreya</i>	відкрита	малий	дуктальна	+
<i>Arian AMU</i>	відкрита	малий	перехідна	—
<i>DejaVu</i>	закрита	малий	гліптална	±
<i>Droid</i>	відкрита	середній	перехідна	±
<i>IBM Plex</i>	середня	малий	перехідна	+
<i>Liberation</i>	відкрита	середній	перехідна	±
<i>Nimbus</i>	закрита	середній	перехідна	±
<i>Noto</i>	відкрита	середній	перехідна	±
<i>Permian</i>	відкрита	середній	перехідна	+
<i>PT</i>	відкрита	середній	перехідна	+
<i>PT Astra</i>	відкрита	середній	перехідна	+
<i>Roboto</i>	закрита	відсутній	гліптална	±
<i>Source Pro</i>	середня	середній	перехідна	+

Таблиця 2 — Характеристики набору основного тексту накресленням *Regular/Book* шрифтової сім'ї *Serif/Roman/Slab*. Червоним виділено значні недоліки, синім — помірні.

Супер-гарнітура	Рівномірність		Однорідність	Середня тональність
	Ширин знаків	Апрошей і пробілів		
<i>Alegreya</i>	+	+	+	+
<i>Arian AMU</i>	±	—	+	+

<i>Deja Vu</i>	–	–	–	±
<i>Droid</i>	±	±	+	+
<i>IBM Plex</i>	+	+	+	+
<i>Liberation</i>	±	±	±	+
<i>Nimbus</i>	±	±	–	+
<i>Noto</i>	±	±	+	+
<i>Permian</i>	+	±	+	+
<i>PT</i>	+	+	+	+
<i>PT Astra</i>	±	±	+	+
<i>Roboto</i>	±	±	±	–
<i>Source Pro</i>	±	+	+	+

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами даного дослідження, існує п'ять кирилических супергарнітур з відкритою ліценцією, які можна рекомендувати для дизайну багатосторінкових україномовних друкованих видань: *Alegreya*, *IBM Plex*, *PT*, *Permian*, *Source Pro*. Всі ці супергарнітури стилістично відмінні, що дає змогу підібрати найбільш відповідну супергарнітуру для видань різного характеру. Це дозволяє навіть при обмеженому бюджеті створювати якісний дизайн книжок і журналів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Королькова А. Живая типографика. Москва : Контрформа, 2006. 224 с.
2. Феличи Дж. Типографика: шрифт, верстка, дизайн. Пер. с англ. и коммент. С. И. Пономаренко. Санкт-Петербург : БХВ-Петербург, 2004. 496 с.
3. Гордон Ю. Книга про буквы от Аа до Яя. Москва : Издательство Студии Артемия Лебедева, 2006. 384 с.
4. Королькова А. Относительно лёгкий способ определить качество кириллицы в шрифте. 22.02.2014. URL: <https://leksandra.livejournal.com/114663.html> (дата звернення: 15.03.2020).
5. Bringhurst R. The elements of typographic style. 3rd ed., expanded and rev. Vancouver : Hartley & Marks, Publishers, 2004. 384 p.

SHEVCHUK H.

CYRILLIC SUPERFAMILIES WITH OPEN FONT LICENSE FOR EDITORIAL DESIGN: COMPARATIVE ANALYSIS

In this report Cyrillic superfamilies with open font license have been considered. It has been found out which of them can be recommended for the design of multi-page Ukrainian-language print publications.

Key words: *type, superfamily, open font license, Cyrillic, editorial design.*